

DOCENT VILÉM HEROLD ZEMŘEL

Nejen česká filozofická medievistika či tento časopis utrpěly velkou ztrátu, ale celá medievistická obec. Ba vlastně celé akademické společenství přišlo o jednoho ze svých nejplatnějších členů. Nevědí-li to ti mladší, tož je jim třeba připomenout, že to byl on, kdo taktním, ale rozhodným způsobem byl u toho, když Akademie věd po roce 1989 přecházela do nového otevřeného demokratického režimu. A Vilém Herold, muž, kterého jsme znali jako osobu velké zdrženlivosti a introverze, se ukázal osobou, která se s mimořádnou vehemencí, leč s rozmyslem, ba přímo noblesou cele oddala tomuto úkolu. Ať už to bylo, když působil jako člen Prezidia ČSAV (1990–1993) či člen Předsednictva Akademické rady AV ČR (1993–2000), kdy byl zodpovědným za celou společenskovo vědnou oblast. A konečně, když v letech 2001–2005 vedl jako ředitel Filozofický ústav AV. Těžko vyjmenovat, za co vše mu vděčíme, snad stačí pro okruh medievistiky upozornit na jeho podíl na vzniku Centra pro medievistická studia či na obnově našeho Historického ústavu v Římě. On sám pak v řadě mezinárodních komisí či grémií (znovu)uváděl naši vědu do jí patřícího plnoprávného postavení. Ale i jinak se organizačně podílel na mnoha aktivitách: domácích (stačí upozornit na konferenci o sv. Anselmovi v r. 1993) či na jeho podíl na konferenci na Lateránské univerzitě v Římě o M. Janu Husovi (1999). Ale tyto aktivity nutně do značné míry překrývá čas a zapomnění, i když se Heroldovi dostávalo zaslouženého uznání jak zahraničního (např. francouzský rytířský Řád akademických palem) tak domácího (medaile Učené společnosti České republiky).

Jinak tomu je s jeho prací vědeckou, jejíž publikační výstupy zůstávají a nepochybně dlouho zůstanou živou součástí našeho i světového vědeckého usilování o lepší poznání dějin našeho myšlení. Heroldovo životní téma, totiž dějiny filozofie a teologie české rané reformace v nejširších konotacích, nutně předpokládá znalost mezinárodních souvislostí, zejména pokud šlo o filozofii německou a francouzskou.

Ale nejdřív je třeba vrátit se k některým datům Heroldova životního běhu. Narodil se 9. září 1933 v pohraničních Kraslicích, které jeho rodina po Mnichovu musela opustit. V Praze pak studoval gymnázium na Královských Vinohradech, kde maturoval v r. 1951. V témže roce byl přijat na studium archivnictví, kde ještě pod profesorem Václavem Vojtíškem zpracovával ve své diplomové práci nejstarší městskou soudní knihu města Loun, která patří k nejstarším v celých Čechách (založena v r. 1347). O tom, že se práce zdařila, svědčí její jen mírně zkrácené vydání (ve Sborníku archivních prací 21, 1961, s. 32–92). Městská problematika i první odborné zakotvení navazovaly na tuto tematiku. Dosvědčuje to i jeho archivářská práce v Archivu hlavního města Prahy, kde se „rozhlížel“ už za svých studií. Doktorát získal v r. 1968, kandidaturu věd pak o 14 let později (1982). To už ale byl řadu let

pracovníkem Filozofického ústavu AV, kde postupoval od odborného pracovníka oklikou přes knihovníka, kdy byl odstaven na vedlejší kolej, k pracovníku vědeckému. A už první knižní publikace ukázala, kam bude směřovat jeho celoživotní usilování, jež se jednoznačně zaostřilo na dějiny filozofického a teologického zázemí rané české reformace. Šlo o edici traktátu mistra Stanislava ze Znojma *De vero et falso* (1971, 233 stran), na což navázala edice tří synodálních řečí Milíče z Kroměříže, kterou připravil v r. 1974 spolu se svým pozdějším velmi úzkým spolupracovníkem Milanem Mrázem († 2010). V kandidátské práci z r. 1982 pak šlo o širše koncipované téma, totiž o spis Česká filozofie doby předhusitské a Wyclif, aby se posléze v r. 2000 habilitoval na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy prací *K historicko-filozofickým a teologickým aspektům českých duchovních dějin pozdního středověku a jejich evropskému kontextu*. A badatelskému okruhu, který je tu formulován, zůstal věrný po celý život, byť prospěl vědě i různými statěmi z obecné historie vrcholné či pozdně středověké filozofie. Nelze a ani není třeba citovat jeho nejvýznamnější studie, jejichž počet dosahuje osmdesátky, přesto je ale třeba ty nejdůležitější alespoň zmínit.

Heroldovou největší knihou se stala více než třisetstránková práce o Wyclifově vlivu na českou univerzitní inteligenci (*Pražská univerzita a Wyclif*, Praha 1985). Jde tu o téma, které od dob Johanna Losertha patří k nejožehavějším v této problematice, neboť jde zejména o Wyclifovu recepci Janem Husem, kterou Herold vysvětluje z dobových uzancí. A bylo by možno uvádět další stati, zejména také v cizích jazycích (především němčině) – a co je ještě důležitější, v prestižních zahraničních publikacích (za řadu dalších uvádím alespoň *Miscellanea mediaevalia* Thomas-Institutu univerzity v Kolíně nad Rýnem). Tu vzpomínám, jak byl Vilém Herold na těchto konferencích přijímán i jak jejich členové vyzvídali, co s ním je, když tam chyběl.

V jeho pracích defilují jak cizí, tak čeští protagonisté filozofických studií zejména lucemburské doby, ať šlo vedle již zmíněného Wyclifa o Alberta Saského, Viléma Occama či již zmíněného Alberta Velikého z těch cizích, nebo o Stanislava ze Znojma, Jeronýma Pražského, Jana Husa či Prokopa z Plzně, abych uvedl alespoň ty nejdůležitější z osobností domácích.

Poslední léta pak patřila velkému kolektivnímu dílu, jehož byl Vilém Herold nejen jedním z iniciátorů, ale i z klíčových autorů. Mám na mysli dva svazky druhého dílu práce, kterou naše literatura v protikladu k cizím ještě neměla, totiž dějiny politického myšlení (redakce spolu s Ivanem Müllerem a Alešem Havlíčkem): *Politické myšlení pozdního středověku a reformace*, Praha 2012. Na plných 160 stranách tu sleduje ideové kořeny české reformace a jejich vyústění v Husovi a husitství. Nejen proto, že se kniha objevila doslova několik málo měsíců před těžkým atakem Heroldovy nemoci, jehož opakování oslabený organismus už nemohl ustát, ale i jinak lze tuto jeho práci pokládat doslova za jeho odkaz přátelům i žákům. Zda ti budou moci některé jeho rozpracované stati, zejména pak edice, dovést ještě do konce, neumím povědět. Budiž to ale pro ně velkou výzvou.

Heroldovy osobnosti vzpomíná s hlubokou účastí i náš časopis. Patřil totiž k dlouholetým členům jeho redakční rady a s jeho pracemi se setkáváme i na jeho stránkách, i když méně často, než bychom si přáli. Ale je třeba říci, že Karlova univerzita mu vděčí za osvětlení řady stránek z její časné a také slavné historie. Že tak často činil na místech českému čtenáři odlehlých, je ovšem pro ni s velkým užitekem.

Vilém Herold zakončil svou pozemskou pouť 10. září roku 2012. O osm dní později se s ním v kostele sv. Tomáše na pražské Malé Straně rozloučila rodina, manželka, dva synové

a šest vnoučat, a ovšem i jeho četní přátelé i žáci. Ale ještě jednu větu je nutno závěrem připojit, neboť bez ní by unikl jeho význačný, ne-li rozhodující rys. Vilém Herold měl totiž zvláštní kouzlo osobnosti, jemuž bylo těžko odolat. Vypadá to banálně, ale kdo jej alespoň trochu blíže poznal, tato slova jistě potvrdí.

Ivan Hlaváček